

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

FUNDAMENTE ALE CREDINȚEI ȘI EDUCAȚIEI CREȘTINE LA MIHAI EMINESCU¹

Col. rtr. Conf. univ. Dr. Aurel DAVID

*„Cine combate Biserica și ritualele ei
poate fi cosmopolit, socialist, nihilist, republican universal
și orice i-o veni în minte, dar numai român nu este!”*

Mihai Eminescu

Unul dintre fundamentele etno-spirituale ale personalității lui Mihai Eminescu este credința și educația creștină, fapt care explică iubirea lui nestrămutată față de neam și țară. Precum îndeobște se știe, străbunii lui se trăgeau dintr-o familie de țărani români originară din inima Ardealului, numită „Iminovici”. Părinții săi au fost Gheorghe – fiul lui Vasile Iminovici, emigrat în Bucovina, ajuns cântăreț în strană în satul Călineștii lui Cuparencu – transcris în acte oficiale Eminovici și Raluca Iurașcu – descendentă dintr-o familie de români moldoveni cu veche atestare boierească². Aceștia erau oameni credincioși și evlavioși, pentru care familia era o binecuvântare a iubirii lui Dumnezeu. Tatăl său era un om de modă veche, un „munte de om”, activ, înalt și voinic, autoritar, cu o minte sănătoasă și cu voința de avere clădită pe munca și priceperea sa. Mama sa era o femeie plină de bunătate, visătoare, de o hărnicie aparte și statornică în iubirea față familie și casa plină de copii.

Și-a iubit părinții și vatra natală în spiritul credinței și tradiției creștine

Mihai Eminescu s-a născut în orașul Botoșani, dar copilăria a petrecut-o la țară, în satul apropiat Ipotești, unde părinții au cumpărat o gospodărie cu moșia aferentă, pentru a asigura existența familiei. Copilăria lui a fost cea a unui copil crescut la țară, bucurându-se de libertatea de a hoinări prin natură și de a cutreiera împrejurimile satului. A avut bucuria de a face parte dintr-o familie înstărită, cu pretenții boierești, aparent lipsită de griji, bogată în copii, el fiind al șaptelea, dar și mâhnirea de a trăi multe clipe de tristețe, întrucât cu excepția fratelui său Matei (născut în anul 1856), ceilalți copii ai familiei Eminovici au avut un destin dramatic. Însă, alături de ceilalți frați ai săi a avut șansa de a ieși în fragedă copilărie din acel sat uitat de lume, rămânând cu imaginea familiei, care l-a urmărit toată viața. Peste ani avea să-și aducă aminte cu nostalgie de oamenii locului, dar mai ales de natura bogată în plante și vietăți, pe care avea să le dăltuiască în versurile unor poezii precum „Fiind băiet păduri cutreieram” sau „O, rămâi”.

A fost un copil căruia norocul i-a surâs, iar destinul i-a îndrumat gândul și fapta spre izvoarele de înțelepciune care l-au ridicat din „talpa țării” la înălțimea cerului înstelat. De la naștere, prin botez creștin a purtat numele „Mihail Eminovici”, iar de la vârsta de 16 ani, datorită minții scânteietoare a lui Iosif Vulcan, directorul revistei „Familia”, unde au fost publicate primele sale poezii, și-a asumat numele

¹ Aurel David, IZVOARE ALE MĂREȚIEI ȘI TRAGEDIEI LUI MIHAI EMINESCU – fragment p. 163-170

² Vezi, pe larg, George Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu*, Editura pentru literatură, 1966, p. 5-34

„Eminescu”³. El a plecat la studii în Cernăuții Bucovinei aflate sub stăpânirea habsburgilor cu numele „Eminovici” și s-a întors în țară, trecând prin Ardeal, cu numele „Eminescu”, pe care l-a adoptat cu nespusă bucurie de împlinire etno-spirituală. El și-a confirmat și asumat originea românească și țărănească, astfel: „Ne ținem grapă de părinți, ce neam de neamul lor au fost români”, el însuși fiind „însuși neam de țăran” care „a ținut coarnele plugului pe moșia părintească”, întărind faptul că-i „viță de țăran românesc, pe care nu-l faci străin nici în ruptul capului și pace bună”⁴. Și-a cinstit și respectat părinții, în deplină tradiție creștină, nutriend atât față de tatăl său, cât și față de mama sa, o iubire tainică, ascunsă-n adâncul sufletului, neexprimată public decât în momente extrem de grele.

Mihai Eminescu și-a iubit mama, despre care fratele său Matei avea să scrie că avea „pretenții de nobleță” față de soțul ei, afirmând că străbunii ei, Iurăsceștii, „au fost boieri de I-îia ordine”. El a fost conștient că dânsa i- a deschis ochii spre lume, cu poveștile spuse în scurta copilărie petrecută la Ipotești și l-a învățat primele buchii ale cărții, transmitându-i dragostea de natură, de tradiții și de locul natal. Prietenul său Ioan Slavici a să consemneze în „Amintiri” că pe Mihai Eminescu l-a auzit vorbind „cu înduioșare numai de mama lui”.

Mama lui s-a stins din viață în 13 august 1876, fiind răpusă și de necazurile abătute asupra familiei. În noaptea de început a anului 1880, chipul mamei i-a apărut în fața ochilor săi triști, dându-i forța sufletească să scrie poezia O, mamă... „O, mamă, dulce mamă, din negură de vremi / Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi;/ Deasupra criptei negre a sfântului mormânt / Se scutură salcâmii de toamnă și de vânt, / Se bat încet din ramuri, îngână glasul tău... / Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu”.

Prin surorile mamei sale, Fevronia, Sofia și Olimpiada, maici la mănăstirea Agafton din coasta Botoșanilor, el a intrat în universul etno-spiritual al acestei mănăstiri, numită „mănăstirea din codri”, care a devenit a doua lui casă, dar mai ales scutul său de protecție pentru vremuri grele. Acolo, lângă biserica mare a compus „Călin file din poveste”, iar după ce a devenit poet cunoscut, maicile îi spuneau „domnul Eminescu”. Mai mult, prin frații mamei sale, Calinic și Ioachim (ori Iachint), arhimandritul, tunși întru monahism, Mihai Eminescu a înțeles rațiunea socială a sihăstriilor care împodobeau codrii seculari ai Moldovei dinainte de creștinism, precum și rolul bisericii ortodoxe de „maică a neamului românesc”.

Pe tatăl său, un om deștept și dârz, care, în lupta cu viața, a cunoscut victorii, dar și înfrângeri, l-a respectat ca pe un părinte, cu toate că acesta a încercat să-i impună calea de urmat în viață, care să-i aducă, potrivit mentalității vremii, chiverniseala unei vieți lipsite de grija zilei de mâine. Chiar și în clipe de mânie în suflet, exprimate în scrisori către tatăl său, el se adresa acestuia cu expresia „Iubite tată”. Afecțiunea între tată și fiu a fost reciprocă, tatăl făcându-i parte dreaptă din averea moștenită de la părinți, încă din timpul vieții⁵.⁴ Mihai a suferit în tăcere când tatăl său, nereușind să țină pasul cu timpul și cu cheltuielile uriașe pentru școlarizarea băieților, dar și cu zestrea fetelor ajunsese falit. Destinul acestui om, care a murit în 9 ianuarie 1884, după ce și-a văzut ca într-un blestem familia dispărută sau bolnavă a produs o gaură neagră în sufletul lui.

Familia Eminovici a trăit în satul Ipotești, un sat modest în toate, așezat într-o vale închisă de dealuri odată împădurite, înconjurată de țărani care își câștigau existența prin lucrul cu palmele ca plugari, pădurari, morari, ciobani sau văcari. Gospodăria familiei, vatra satului și împrejurimile acestuia au constituit terenul de joacă al copiilor familiei Eminovici, copilul Mihai având ca tovarăș de năzbâtii îndeosebi pe Ilie, fratele său cu trei ani mai mare, dar la fel de neastâmpărat ca el.

În mintea lui a rămas întipărită imaginea casei reconstruite din temelii de părinții săi, o casă cu pridvor larg cu trepte, odăi cu privire de jur împrejur, șoproane, hambare, livadă și tei imenși în curte. Prin mintea lui au trecut mulți ani după ce a plecat din sat chipurile fraților săi mai mari, care umblau călare pe moșie, în vreme ce el se cufunda în bordeiele vecinilor ori la stână sau cutreiera pădurile cu o

³ Lucian Drîmba, *Eminescu la „Familia”*, Editura „Cogito”, Oradea, 1994.

⁴ Mihai Eminescu, *Pro domo* [„Iată «simțimintele, iubirea de adevăr...»], în „Timpul”, 5 ianuarie 1878.

⁵ I.L. Caragiale, *În Nirvana*, editorial, semnat C., în „Constituționalul” din 20 iunie 1889; Note și schițe, 1892, p. 7; reprodus în Momente, schițe, amintiri, 1908.

carte într-o mână, doi-trei covrigi în cealaltă mână și dormea pe malul apelor. După ani de depărtare de satul copilăriei sale, el avea să rememoreze cu duioșie, în poezia „Din străinătate”, scrisă în anul 1865 și tipărită în 1866, orizontul fermecat al copilăriei: „Aș vrea să văd acuma natala mea vâlcioară, / Scăldată în cristalul pâraului de-argint, / Să văd ce eu atâta iubeam odinioară / A codrului tenebră, poetic labirint... / Să mai privesc o dată câmpia-nfloritoare / Ce zilele-mi copile și albe le-a ȧesut / Ce auzi odată copila-mi murmurare / Ce jocurile-mi june, zburdarea mi-au văzut”. Acolo el vedea veselie, oamenii fiind cuprinși de încântările și plăcerile vieții. Însă, undeva în depărtare, în străinătate, se afla un om „nemângâiat”, întrupat în propriul său chip, care se descrie pe sine astfel: „Un suflet numai plânge, în doru-i se avântă / L'a patriei dulci plaiuri, la câmpii-i răzătoare”.

Mihai Eminescu a transmis peste veacuri mesajul potrivit căruia dorul de vatra natală devine cu atât mai intens cu cât depărtarea de aceasta este mai mare, iar timpul își lasă amprenta materială, apăsând din greu pe sufletul celui înstrăinat.

Și-a exprimat crezul etno-spiritual în virtutea educației creștine

Mihai Eminescu are o dimensiune creștină, afirmată din copilărie atât în cuget, cât și în faptă. El s-a născut în mediu spiritual creștin, întruchipat de Tatăl Ceresc, Fecioara Maria și Iisus Christos, a fost botezat în religia creștină, educat în spirit creștin și s-a format în atmosfera spirituală a ortodoxiei tradiționale.

Creștinismul său a fost susținut de înțelepciunea străveche a neamului, precum și de unele sisteme filosofice cu valențe universale pe care le-a admirat, extrăgând din seva lor ceea ce era de folos spiritualității neamului său. El a primit de la părinți o educație religioasă în timpul copilăriei, a cunoscut textul sfânt al Bibliei, cartea de căpătâi a creștinătății, fiind cititor consecvent al vechilor manuscrise bisericești, pline de înțelepciune⁶. În mediul spiritual al mănăstirilor, bisericilor și schiturilor Moldovei de Sus, el a înțeles că „Dumnezeul geniului” l-a sorbit din popor „cum soarbe soarele un nour de aur din marea de amar”, conferindu-i harul îmbogățirii minții și sufletului cu învățăturile creștine și respectului față de semeni, precum față de propria sa ființă.

Crezul său etno-spiritual a fost exprimat astfel: „noi, românii, formăm o biserică națională, și ca societate religioasă, ca Biserica Ortodoxă română, suntem un cor matur și compact pentru a ne împotrivi la orice tendințe care ar jigni libertatea conștiinței și cultura noastră națională”⁷. El a găsit în universul creștin un filon de aur pentru opera sa poetică, iar sensibilitatea creștină și-a relevat valențele în poezii, precum „Dumnezeu și om”, „Rugăciune”, „Răsai asupra mea”, „Învieră”, „Colinde, colinde”. El a simțit nevoia de a relua și imaginea superbă a Nașterii Domnului, precum și de a scrie, ca o invocare colectivă, o „Rugăciune” către Maica Domnului, pe care o numea „Regină peste îngeri”, „Lumină lină”, „Maică Sfântă”, „Pururi Fecioară”. Potrivit crezului său, biserica ortodoxă și limba română au constituit temelia supraviețuirii neamului românesc în vatra sa străveche: „Biserica răsăriteană e de optsprezece sute de ani păstrătoarea elementului latin de lângă Dunăre. Ea a stabilit și a unificat limba noastră într-un mod atât de admirabil, încât suntem singurul popor fără dialecte propriu-zise; ea ne-a ferit în mod egal de înghițirea printre poloni, unguri, tătari și turci, ea este încă astăzi singura armă de apărare și singurul sprijin al milioanelor de români cari trăiesc dincolo de hotarele noastre. Cine-o combate pe ea și ritualurile ei poate fi cosmopolit, socialist, republican universal și orice i-o veni în minte, dar numai român nu e”⁸.

Mihai Eminescu a numit biserica „maica spirituală a neamului românesc, care a născut unitatea limbei și unitatea etnică a poporului”⁹. Poeziile-rugăciuni constituie imnuri care vibrează de sfințenie și pioșenie în fața Tatălui Ceresc și a icoanei Fecioarei Maria, celor: „Crăiasă alegându-te, /Îngenunchem

⁶ Răzvan Codrescu, În jurul lui Eminescu, capitolul Eminescu și creștinismul, Editura „Christiana”, București, 2009.

⁷ Ion Andreiță, *Creștinul Eminescu*, în „Gând Românesc”, Revistă de cultură, știință și artă, Anul VIII, nr. 2 (70), iunie 2014, p. 13

⁸ Mihai Eminescu, Opere, Editura Academiei Române, București, 1989, vol. X, p. 187; Apud Liber-cugetător, liberă-cugetare, în „Timpul”, 2 februarie 1879.

⁹ Mihai Eminescu, Opere, vol. 13, p. 168-169; Apud „Timpul”, 14 august 1882

rugându-te /Înălță-ne, ne mântuie/ Din valul ce ne bântuie. /Fii scut de întărire / Și zid de mântuire/.
Privirea-ți adorată / Asupră-ne coboară, /O, Maică Preacurată / Și pururea fecioară, Marie!”.

Mihai Eminescu a fost convins de rolul de neprețuit al bisericii ortodoxe în păstrarea și apărarea unității de limbă, de rânduiei juridice și de viață familială, rostuite în jurul unității de credință a românilor din spațiul vechii Dacii. El a reamintit semenilor săi că încă în secolul XVII, cronicarul Miron Costin, a descris „curățenia și frumusețea limbei vorbite în Maramureș și viața neatârnată a românilor de acolo”, a adus în lumină „legenda fondării Moldovei și Țării Românești”, constatând „identitatea de origine și limbă a poporului”. Mai mult, „cărțile bisericești, tipărite în Ardeal, în Moldova, în Țara Românească”, au oprit „procesul de diversificare și de dialectizare a graiului viu”, care a primit, prin cărți, „o normă unitară în rostire și în scriere”¹⁰.

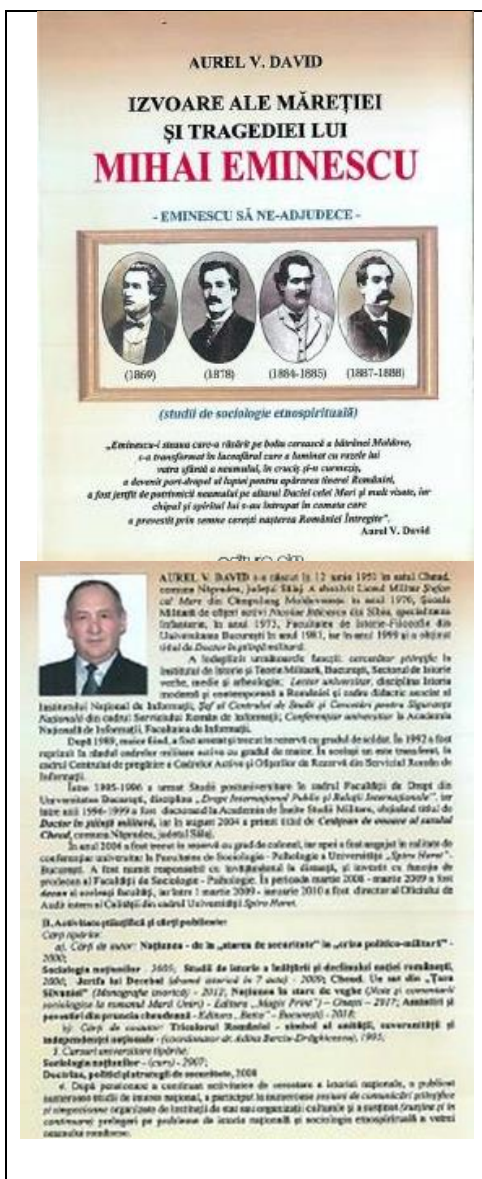
Mihai Eminescu și Ioan Slavici au fost românii care în anul 1877 au născut ideea ridicării la București a unei catedrale naționale. „Când a sosit la București vestea că eroicii curcani ai noștri au cucerit reduta Grivița – avea să relateze Ioan Slavici – Eminescu și eu am chibzuit să publicăm în Timpul un articol în care arătam că Ștefan cel Mare de fiecare victorie pe câmpul de război zidia’ntru mărirea lui Dumnezeu câte o mănăstire și stăruiam ca românii din zilele noastre să ridice și ei o catedrală la București, unde nu e nici o biserică mai încăpătoare în care mulți creștini pot să se roage împreună pentru binele obștesc”¹¹.

Mihai Eminescu și-a avertizat semenii asupra consecințelor pierderii credinței neamului, însoțită de „necredința în ordinea divină”¹², asupra identității și unității neamului în vatra sa etno-spirituală. El a deplâns faptul că, deși „aproape de două mii de ani ni se predică să ne iubim, noi ne sfâșiem” și că „în loc de a urma prescripțiunile unei morale aproape tot atât de vechi ca și omenirea, în loc de a urma pe Dumnezeu, omenirea necorijabilă nu-l urmează deloc; ci întemeiată pe bunătatea lui, s-așterne la pământ în nevoi mari și cerșește scăpare”¹³.

Mihai Eminescu a considerat cu deplin temei că și în vremea sa elementul creștin, identificat în „bunul român” constituia factorul unificator de neam și țară, iar apărarea acestuia trebuia să devină o datorie de credință a fiecărui român nativ.

Concluzie:

Mihai Eminescu a înscris, în spirit creștin, prin cuvinte turnate în versuri vrăjite și fraze cumpătate, secvența de aur a culturii neamului românesc. El a încorporat în structura semantică a numelui „Eminescu” însăși esența cuvântului „român”, identificându-se de-a pururi cu „ființa românească”. Cu un ton profetic, Mircea Eliade scria în anul 1985: „Cât timp va exista, undeva în lume, un singur exemplar din poeziile lui Eminescu, identitatea neamului nostru este salvată”.

¹⁰ Mihai Eminescu, *Opere*, vol. XIII; Apud, „Timpul”, 14 august 1882.

¹¹ Nicolae Șt. Noica, *Catedrala Mântuirii Neamului – istoria unui ideal*, Editura „Basilica” a Patriarhiei Române, București, 2011, p. 51.

¹² Mihai Eminescu, *Opere*, vol. XII; Apud, „Timpul”, 27 martie 1881

¹³ Mihai Eminescu, Opere, vol. X, p. 78.